

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
за участі:

АГХ Гірничо-металургійна Академія в Кракові, Польща
Казахський агротехнічний університет імені Сакена Сейфулліна, Казахстан
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Україна
SCIRE Foundation, Польща

Міжнародне філософсько-космологічне суспільство, Україна
Громадська організація «Науково-дослідний та консультатційно-практичний
центр бізнесу, маркетингу та права», Україна

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

«СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ, СУСПІЛЬСТВА ТА
ПІДПРИЄМНИЦТВА»

«SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY,
SOCIETY AND ENTREPRENEURSHIP»

(SDESE2023)

27-28 квітня 2023 року

Івано-Франківськ, 2023

УДК 502.131.1(06)+330.3(06)

С 76

С 76 Сталый розвиток економіки, суспільства та підприємництва [Електронний ресурс]: матеріали Міжнар.наук.-практ. конф., Івано-Франківськ, 27-28 квітня 2023 р./ За ред. І. Перезової. – Львів: Видавець Кошовий Б.-П.О., 2023. – 810 с.
– Електронні текстові дані. – Режим доступу :
<https://cutt.ly/HwwGUIGa>
ISBN 978-617-95283-3-0

До збірника увійшли наукові матеріали, тези доповідей, подані учасниками до Організаційного комітету конференції, у яких в багатоаспектному вимірі розглядаються проблеми та перспективи сталого розвитку економіки, суспільства та підприємництва за різними рівнями теоретичного узагальнення, сферами практичної реалізації тощо.

Матеріали будуть актуальними для здобувачів вищої освіти різних рівнів, вчених, науковців і викладачів у галузях управління та адміністрування, освіти, гуманітарних, соціально-поведінкових, природничих та аграрних наук, сфери обслуговування, транспорту, інженерії та інш.

Тексти публікуються в авторській редакції мовою оригіналу.

За науковий зміст, якість поданих матеріалів та використані джерела відповідають автори (для здобувачів всіх освітніх рівнів їх наукові керівники).

УДК 502.131.1(06)+330.3(06)

ISBN 978-617-95283-3-0

© Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу, 2023

© Перезова І.В., 2023

© Автори матеріалів, 2023

© Видавець Кошовий Б.-П.О., 2023

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова комітету: Чудик Ігор, д-р техн. наук, проректор з науково-педагогічної роботи Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Співголови комітету:

Півняк Геннадій, ректор, акад. НАН України, д. тех. н., професор, Національний ТУ «Дніпровська політехніка», Україна

Базалук Олег, др., проф., Гуандунський університет нафтохімічних технологій, Китай

Сигідус Каміл, PhD, Голова правління Фонду SCIRE, Варшава, Польща

Кучер Анатолій, др., проф., с.н.с., Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Перевозова Ірина, д.е.н., проф., завідувач кафедри підприємництва та маркетингу Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, Україна, голова ради ГО «Науково-дослідний та консультативно-практичний центр бізнесу, маркетингу та права»

Ніценко Віталій, д.е.н., проф., Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна

Члени комітету:

Азіз Нурулнадван, др., проф., Технологічний університет МАРА, Малайзія

Акансу Селахаддін Орхан, др., проф., Університет Ерчієс, Кайсері, Туреччина

Балежентис Томас, др., проф. Вільнюський університет, Литва

Бережницька Уляна, к.е.н., доцент, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна

Блюмель Андерс, голова департаменту фінансів та матеріального забезпечення центрального управління міста Пйоснек, Німеччина

Мохд Хелми Абд Вахаб, PhD Університет Тун Хуссейн Малайзія, Малайзія

Гораль Ліліана, д.е.н., проф., Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна

Гулуа Катеріне, PhD, Тбіліський державний університет імені Іване Джавахішвілі, Грузія

Діван Маріо Жосе, Др., Проф. Національний університет Ла-Пампа, Аргентина

Запухляк Іванна, д.е.н., проф., Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна

Заєд Нурул Мухамед, Університет бізнесу і технологій, Бангладеш

Ісмаїлова Хаджар Гафар кизи, к.е.н. Азербайджанський державний університет нафти та промисловості, Азербайджан

Йоценко Василь, к.т.н, проф., Інститут радіоактивності навколишнього середовища Університет Фукусіма, Японія

Кафка Софія, д.е.н., проф., Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна

Ковальчук Світлана, д.е.н., проф., Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут, Україна

Лирик Ірина, к.е.н., доцент, Президент ГО «Українська асоціація Маркетингу»
Мардані Аббас, др., с.н.с. Університет Південної Флориди, США
Майнка Марсель, к.е.н. керуючий партнер Geothermics Mainka Erdwärme & Brunnenbau GmbH, Німеччина

Михайлишин Лілія, д.е.н., проф., Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Мохамадіан Масуд, др., проф. Університет Канберри, Австралія

Мухамед Іссе Суді, магістр бізнес-адміністрування, Університет Куал Лумпуру, Малазія

Павлов Костянтин, д.е.н., професор, Волинський національний університет імені Лесі Українки; член правління ГО «Інститут економічних та еколого-енергетичних досліджень»;

Павлова Олена, д.е.н., проф., Волинський національний університет імені Лесі Українки; член правління ГО «Інститут економічних та еколого-енергетичних досліджень», Україна

Півняк Геннадій, акад. НАН України, д. тех. н., професор, Національний ТУ «Дніпровська політехніка», Україна

Полянська Алла, д.е.н., проф., Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна

Репіна Інна, д.е.н., проф., Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

Рустамов Ільхам Саміль огли, к.е.н. доцент, Азербайджанський державний університет нафти та промисловості, Азербайджан

Сабірова Мадіна, к.е.н., Казахський агротехнічний університет імені Сакена Сейфулліна, Казахстан

Сімків Лілія, д.е.н., проф., Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна

Сала Даріуш, др, АГХ Гірничо-металургійна Академія в Кракові, Польща

Сасалак Тонгкау, Др., Доц. Університет Сонгхла Раджабхат, Таїланд

Фадєєва Ірина, проф., Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна

Федорченко Андрій, д.е.н., проф., Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна

Филюк Галина, д.е.н., проф., Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

Хаоуас Ілхам, др., доц., Університет Абу-Дабі, Об'єднані Арабські Емірати

Цабелкова Інна, др., доц., Чеський університет наук про життя, Чехія

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
заборонено

СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ КУРОРТУ ЯРЕМЧЕ	
Олександр НОСИРЄВ.....	738
СЕКЦІЯ 14. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ СУПРОВІД СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА	
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В ІТ-СФЕРІ В УКРАЇНІ	
Софія КАФКА, Богдан Нагорняк	742
СТРОК КОРИСНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	
Ганна ЗЯБЧЕНКОВА, Анна ВЛАСЕНКО	744
ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
Галина ЛЕЩУК	746
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ	
Уляна САВКІВ ¹ , Галина СИДОР ²	749
СИСТЕМА ДЕФІНІЦІЙ В УПРАВЛІННІ ТОВАРАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	
Тетяна САВЧУК, Петро ЛАВРЕНЮК.....	752
БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ЗБУТ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ	
Ганна ЧМІЛЬ, Наталія КАЩЕНА, Ірина НЕСТЕРЕНКО	754
АНАЛІЗ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ТА ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ	
Тетяна САВЧУК, Богдана ЗЕЛИК	757
CALCULATION METHODS OF THE PROMOTION BUDGET	
Yuliia ZYMBALEVSKA.....	759
КАЙДЗЕН-КОСТИНГ ЯК МЕТОД ЦІНОУТВОРЕННЯ І ОБЛІКУ ВИТРАТ	
Інна АХНОВСЬКА, Амалія ЕЛЬХАДДАД	761
ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	
Тетяна САВЧУК, Надія НАКЛАДЮК.....	763
АУДИТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕС-СУБ'ЄКТІВ	
Ірина КРЮКОВА, Алла ЯКОВЕНКО	765
КЛАСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	
Тетяна САВЧУК, Віра ПІДГОРОДЕЦЬКА	767
КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
Тетяна САВЧУК, Наталя ТИМКІВ	770

УДК 658.8:339.1

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ЗБУТ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ

ГАННА ЧМІЛЬ, НАТАЛІЯ КАЩЕНА, ІРИНА НЕСТЕРЕНКО

Державний біотехнологічний університет, Україна

Дієвим механізмом в організації контролю за витратами на просування та продаж товарів і послуг є процес бюджетування, який відіграє значиму роль як у контексті належного виконання маркетингових функцій підприємства у досягненні стратегічних цілей розвитку його діяльності, так і підвищення економічного ефекту від кожного маркетингового заходу через оцінку розподілу та використання матеріальних та фінансових ресурсів. Проблемним та дискусійним питанням з організації контролю за витратами на збут інноваційної продукції присвячено значну кількість наукових робіт зарубіжних та вітчизняних авторів, оскільки контроль є однією з основних функцій системи управління. Так, організація контролю на вітчизняних підприємствах передбачає використання інструментів процесу бюджетування, тому привертають увагу наукові дослідження щодо напрямів імплементації технологій бюджетування в систему контролю діяльності суб'єктів бізнесу, та зокрема, за витратами просування та продаж інноваційної продукції та послуг [1, с. 93].

Застосування інструментів бюджетування в мінливих умовах існування промислового ринку надає можливість досягти: поліпшення оперативного управління, зокрема збалансованості надходжень і витрачання ресурсів підприємства; зростання продажу та оптимізації витрат за рахунок маневрування ресурсами підприємства; поліпшення управління борговими зобов'язаннями та інвестиціями; створення надійної бази для оцінювання ефективності роботи кожного з підрозділів підприємства, а також його фінансового стану в цілому; швидкого реагування на зміни у зовнішньому середовищі [2].

Бюджети складаються в розрізі статей витрат на просування та продаж товарів і послуг за умов нормального використання виробничих потужностей, специфіки виробництва інноваційної продукції, цифрових можливостей. При цьому, витрати на збут визнаються за всіма процесами господарської діяльності промислового підприємства за умов використання ресурсів на дослідження промислового ринку, підтримку іміджу підприємства, рекламну діяльність, то об'єктами контролю за даним напрямом стають процес постачання, виробництва інноваційної (або модифікованої) продукції, збуту, управління, а також матеріальні, фінансові та трудові ресурси. Організація контролю витрат на просування та продаж товарів і послуг за вказаними об'єктами надає можливість розробити заходи щодо економічного та ефективного використання всіх видів ресурсів, попередження ризиків. Суб'єктами внутрішнього контролю витрат має

бути управлінський персонал (керівник, головний бухгалтер, аналітик, фінансист) або особи, яким доручено здійснювати контроль від імені управлінського персоналу [3, с. 167]. Достовірність та достатність інформації – запорука проведення якісного контролю у визначений бюджет часу та прийняття правильних управлінських рішень щодо оптимізації використання ресурсів в процесі маркетингових досліджень.

Контроль за витратами на просування та продаж товарів і послуг передбачає використання обліково-інформаційного забезпечення, що визначається як процес задоволення інформаційних запитів, який складається з безперервної підготовки і надання інформації (облікової, командно-розпорядчої, інформації зовнішнього середовища) особам, що приймають рішення [4, с. 38]. Для проведення контролю використовують нормативно-законодавчі акти, внутрішні організаційні регламенти промислового підприємства, аналітичні групування маркетингових витрат, первинні документи (накладна, вимога-накладна, акти виконаних робіт (послуг), подорожній лист вантажного автомобіля, Звіт про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт тощо), дані аналітичного обліку, управлінські відомості та звіти, звіт про сукупний дохід (Звіт про фінансові результати). Також в процесі контролю можуть бути використані акти перевірки інших суб'єктів контролю, інформація щодо аналізу оціночних показників та зроблені висновки, звіти попереднього контролю витрат, аудиторські висновки. Джерелами контролю стають нормативні або планові показники, кошториси, інформація комплексного вивчення промислового ринку.

Організація контролю на збут інноваційної продукції повинна здійснюватися відповідно до розробленого плану, програми перевірки та розподілу робіт між виконавцями. На етапі планування визначається перелік форм для проведення контролю та їх розробка (макети таблиць для аналізу витрат на просування та продаж товарів і послуг, проекти бюджетів, відомості аналізу відхилень, звіти про виконання бюджетів), види робіт, час виконання контрольних процедур. Організація контролю базується на проведенні аналізу отриманої інформації про маркетингові витрати, яка перевіряється на предмет достовірності та законності проведеної операції в ході маркетингової діяльності. В межах організації контролю маркетингових витрат промислового підприємства необхідно здійснювати аналіз динаміки та структури витрат, відносної економії (перевитрати) ресурсів в межах релевантного діапазону, досягнення встановлених узагальнюючих та часткових показників за критеріями економічності, продуктивності в частині інноваційної продукції та результативності, аналіз промислового ринку, попиту, конкуренції, аналіз витрат на освоєння нових видів продукції.

В системі контролю використовуються розроблені кошториси витрат та призначені для складання звітів виконання бюджетів. Контроль витрат на просування та продаж товарів і послуг відбувається шляхом аналізу відхилень фактичних даних від даних за кошторисом (із визначенням сприятливих чи несприятливих відхилень) або від показників накреслених цілей. Пропонуємо відповідно до маркетингового заходу або операцій за процесами постачання, виробництва та реалізації складати: звіт виконання бюджету витрат

на просування та продаж товарів і послуг, звіт виконання бюджету витрат на виробництво інноваційної продукції, звіт виконання бюджету витрат на рекламу та просування продукції, звіт виконання бюджету витрат на гарантійне обслуговування. Отримана інформація з цих звітів дозволяє забезпечити зворотний зв'язок, встановити причини відхилень, розробити заходи стосовно їх усунення за кожним маркетинговим заходом або мінімізувати несприятливий вплив на результат. Враховуючи нестабільну ситуацію на ринку B2B необхідно вносити відповідні коригування до бюджетів витрат на просування та продаж товарів і послуг.

Таким чином, контроль за витратами на збут інноваційної продукції є одним із значимих елементів системи управління діяльністю підприємством, результативність якого залежить від правильності постановки цілей та його організації з урахуванням характерних ознак витрат на просування та продаж товарів і послуг, впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на проведення маркетингових досліджень та заходів. Проведені дослідження свідчать про те, що для обґрунтування господарських рішень щодо підвищення економічності та продуктивності витрат на просування та продаж товарів і послуг необхідно дотримуватися послідовного виконання ряду інформаційних та контрольних-аналітичних процедур, які передбачені розробленою організаційною моделлю контролю за витратами на просування та продаж товарів і послуг. Доведено, що дієвість контрольних процедур стосовно витрат на просування та продаж товарів і послуг посилюється завдяки використанню інструментарію процесу бюджетування, зокрема, аналізу відхилень ідентифікованих фактичних витрат від встановлених показників згідно розробленому кошторису на основі запропонованих звітів виконання бюджету витрат на просування та продаж товарів і послуг. У разі виявлення несприятливих відхилень, непередбачуваних маркетингових витрат, тенденцій змін узагальнюючих або часткових показників, які зможуть спричинити негативні наслідки, контролерам необхідно реагувати на такі явища шляхом розробки заходів щодо їх усунення та стабілізації економічної ситуації в ході здійснення маркетингових заходів.

Список використаних джерел

1. Нестеренко І.В., Чміль Є. Л. Моделювання облікової політики в контексті забезпечення інноваційного розвитку підприємства. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. Вип. 1(01). С. 92–99. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.1-15>
2. Птащенко Л.О., Великожон А.О. Проблеми організації процесу бюджетування в системі фінансового управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6723>
3. Чміль Г.Л., Кашена Н.Б., Нестеренко І.В. Розбудова системи контролю витрат на просування та продаж товарів і послуг. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 68. С. 163–169. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure68-29>
4. Головацька С.І., Сашко О.П. Внутрішній контроль витрат підприємства: організаційно-методичні аспекти. *Молодий вчений*. 2016. № 5. С. 36–40.

Наукове електронне видання

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ, СУСПІЛЬСТВА ТА
ПІДПРИЄМНИЦТВА»
«SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY,
SOCIETY AND ENTREPRENEURSHIP»

(SDESE2023)

27-28 квітня 2023 року

Відповідальна за випуск: Перемозова І.В.

Комп'ютерна верстка: Василик О.Б.
Обельницька Х.В.
Осадца Л.В.
Перемозова І.В.

Підп. до друку 25.04.2023 р. Об'єм даних 8,59 Мб.

Зам. №25/04-1. Ум. друк. арк. 53,1. ФОП Кошовий Б.-П.О. Львівська обл. м.
Винники, вул. Руська, 3 Ел. пошта: publisher@pbpk.com.ua. Тел. 093-485-45-95
Свідоцтво ДК №7657 від 05.09.2022 р.